

امکان‌سنجی اجرای حد در سرقت اینترنتی^۱

احمد مرادخانی *

چکیده

سرقت اینترنتی به عنوان نوع جدیدی از جرم سرقت در دهه‌های اخیر در فضای مجازی روز به روز توسعه یافته است و این حکایت از عدم بازدارندگی قوانین موجود دارد. از مهمترین عوامل ضعف قوانین مرتبط به سرقت اینترنتی تعزیری دانستن ماهیت آن و تفسیر و تبیین غیر صحیح قانون مجازات اسلامی با توجه به ماده ۱۲ قانون جرایم رایانه‌ای است و این در حالی است که سرقت اینترنتی از نظر ماهوی و شرایط و ارکان تشکیل دهنده جرم، با سرقت فیزیکی حدی تفاوتی ندارد. مقاله حاضر با استفاده از روش توصیفی و تحلیلی ادله فقهی و قوانین موجود در مقام امکان‌سنجی اجرای حد در سرقت اینترنتی است و پاسخ‌گویی به این پرسش است که آیا تعریف و شرایط بیان شده در مورد سرقت فیزیکی در فقه و قانون قابل انطباق بر سرقت رایانه‌ای می‌باشد؟ دلایل قائلین به تعزیری بودن آن چیست؟ آیا شرط هتک حرز و اخذ مال در سرقت رایانه‌ای قابل تطبیق است؟ که در نهایت با رد دلایل قائلین به تعزیری بودن آن و ارائه‌ی دلیل بر انطباق کامل شرایط، حدی بودن سرقت اینترنتی به اثبات رسیده است.

کلید واژه‌ها: فضای مجازی، سرقت اینترنتی، سرقت حدی و تعزیری، قوانین موضوعه، مبانی فقهی.

۱- تاریخ وصول: ۱۳۹۸/۰۸/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۱
* دانشیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران (نویسنده مسئول)
ah_moradkhani@qom-iau.ac.ir

۱- مقدمه

فن‌آوری و تکنولوژی و توسعه آن در جوامع پیشرفته از طرفی موجب سرعت انجام تعاملات بشری می‌گردد و به دنبال خود رفاه و آسایش را به ارمغان می‌آورد ولی از طرف دیگر و به تبع آن، آشکال مختلف و جدید جرم را به وجود می‌آورد. استفاده از فضای مجازی و اینترنت و افزایش کاربران آن و وقوع جرائم اینترنتی توسط افراد یا تیم‌های بزهکاری و سوء استفاده از آن در عرصه گوناگون فرهنگی، سیاسی، امنیتی و اقتصادی و مانند آن، تبعات اجتماعی ویرانگری را موجب می‌شود که نقش قانونگذار و اقدامات قانونی مانند جعل و وضع قوانین مناسب با اهداف پیشگیری از جرائم و یا وضع مجازات‌های بازدارنده می‌تواند جهت ایجاد سلامت فضای مجازی و امنیت و آرامش جامعه بسیار تاثیرگذار باشد.

در عصر حاضر ظهور افرادی تحت عنوان هکر (Hacker) یا رخنه‌گر به عنوان یک متخصص رایانه که از دانش فنی خود با هدف مجرمانه یا غیر مجرمانه در یک سامانه رایانه‌ای از روش غیراستاندارد استفاده می‌کند و می‌تواند امنیت رایانه را از بین ببرد، قابل توجه است.^۱ در موارد غیر مجرمانه به استناد بندهای الف، ب و پ ماده ۱۵۸ ق.م.ا. عمل می‌شود که در این مقاله مورد بحث نیست. هرکهای مهاجم با انجام عملیات فیشینگ (Phishing)^۲ یا رمزگیری و تله‌گذاری، اقدام به بدست‌آوردن اطلاعاتی مانند مشخصات کاربری، گذرواژه، اطلاعات حساب بانکی و غیر آن، از طریق جعل یک وبگاه، آدرس ایمیل و مانند آن می‌نمایند.

هرکها در ابتدا اقدام به ساخت و طراحی بدافزارهایی می‌نمایند که به صورت درگاه اینترنتی یا اپلیکیشن (Application) یعنی برنامه، طراحی شده‌است، سپس آن را به عنوان یک لینک (Link)^۳ معتبر در اختیار کاربران اینترنتی قرار می‌دهند و کاربر را با فریب دادن، وادار یا تحریک به ورود به لینک

۱. هرچند در فرهنگ عامه بیشتر از هکر، هکر امنیتی تصویر می‌شود یعنی کسی که از دانش فنی خود برای ورود به سامانه رایانه‌ای و دسترسی به داده‌هایی که در دسترس آنها نیست سوء استفاده می‌کند ولی هک می‌تواند توسط شخصیت‌های مشروع در موقعیت‌های قانونی نیز مورد استفاده قرار گیرد. مانند هک کردن به منظور جمع‌آوری شواهد در مورد مجرمان و جنایتکاران و سایر افراد مخرب و بدخواه جامعه.

۲. واژه فیشینگ مخفف یا کوتاه‌نوشت گزاره Password Harvesting Fishing (شکار گذرواژه کاربر از طریق یک طعمه) است که در آن حرف Ph به جای F برای القای مفهوم فریفتن جایگزین شده‌است.

۳. لینک یا پیوند نوعی پیوند دهنده بین صفحات مختلف در اینترنت است. و شما را از یک مسیر به مسیر دیگر متصل می‌کند. لینک می‌تواند یک کلمه یا یک جمله باشد که صفحات اینترنت را به هم وصل می‌کند و کاربر را از یک سایت به سایت دیگر یا از یک صفحه به صفحه اینترنتی دیگر هدایت می‌کند.

ساخته شده نموده و چون پس از ورود کاربران تمام فعالیتهای آنان توسط هکر (برنامه نویس) قابل رؤیت است اطلاعات محرمانه آنان را بدست می آورند و سوء استفاده می کنند، برای نمونه - که به تازگی واقع شده - هکرها برای کاربران پیامی تحت عنوان ابلاغ و یا ارجاع قضایی فرستاده و به شخص اعلام می - شود که از شما شکایت شده است و بعد از ورود شخص به لینک ساخته شده جهت رؤیت ابلاغیه قضایی، درخواست وجه می شود و کاربر، اطلاعات کارت خویش را کاملاً وارد می نماید و از این طریق هکر اقدام به سرقت اموال شخص می نماید. اهداف هکرها تنها منحصر به منافع مادی و سود مالی نبوده و هدف - های دیگری مانند جاسوسی و جمع آوری اطلاعات (در زمان جنگ یا غیر جنگ)، جمع آوری اطلاعات اقتصادی به منظور لطمه زدن به افراد یا شرکتها، و غیر آن می تواند باشد، ولی آنچه به صورت خاص در این جستار مورد مطالعه و بررسی قرار خواهد گرفت سرقت اینترنتی است که متأسفانه روز به روز رو به گسترش است و این خود حکایت از نبود قوانین و مجازاتهای مناسب دارد. از این رو لازم است در آغاز ماهیت سرقت اینترنتی تبیین گشته، سپس با توجه به انطباق تعریف سرقت حدی، و انطباق شرایط سرقت حدی و اهداف مورد نظر در مجازاتهای بازدارنده، حدی بودن سرقت اینترنتی به اثبات برسد. زیرا یکی از عوامل موثر در رشد سرقت اینترنتی، تعزیری پنداشتن آن و به تبع عدم مجازاتهای شدید و حدی برای آن است. و نگارش و تدوین و تجدید نظر در برخی از قوانین مرتبط به جرائم اینترنتی به صورت عام و سرقت اینترنتی به صورت خاص می تواند نقش مهمی را جهت بازدارندگی آن ایفاء نماید. با توجه به تعریف سرقت حدی و تطبیق آن بر سرقت اینترنتی و همچنین وجود شرایط فقهی و حقوقی در سرقت حدی و احراز عناصر تشکیل دهنده جرم در سرقت اینترنتی، حدی بودن آن ثابت خواهد شد.

۲- تعریف سرقت اینترنتی و انطباق تعریف سرقت حدی بر آن

در فقه و همچنین قوانین جمهوری اسلامی ایران تعریف خاصی از سرقت اینترنتی به عمل نیامده است، حتی در قانون مبارزه با جرائم رایانه‌ای که به صورت لایحه به مجلس داده شد و در ۵۶ ماده و ۲۵ تبصره در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۵ به تصویب مجلس رسید،^۱ هیچ تعریفی از این جرم صورت نگرفته است و به

۱. قانون مبارزه با جرائم رایانه‌ای در سه بخش تنظیم شده است؛ در بخش اول، جرائم و مجازاتها، در بخش دوم آیین دادرسی و بخش سوم سایر مقررات تصویب گردید. که در فصل سوم از بخش اول آن تنها طی دو ماده یعنی ماده ۱۲ که مربوط به سرقت و ماده ۱۳ کلاهبرداری رایانه‌ای را مطرح و به بیان مجازات مرتبط به آن دو پرداخته است و در ماده ۱۲ که مربوط به مجازات سرقت رایانه‌ای است هیچ تعریفی ارائه نشده است.

نظر می‌رسد قانون‌گذار سرقت اینترنتی را از جمله مصادیق سرقت تعریف شده در قانون مجازات اسلامی دانسته است. طبق ماده ۲۶۷ قانون مجازات اسلامی سرقت عبارت است از: «ربودن مال متعلق به غیر» لذا هر شخصی که مرتکب عمل سرقت شود و عرف او را سارق بداند مشمول این حکم خواهد بود. و بر همین اساس سرقت اینترنتی را می‌توان عبارت از «ربودن مال متعلق به غیر از طریق تکنولوژی رایانه‌ای دانست» و نامیده شدن وی به عنوان سارق او را از مصادیق این قانون قرار می‌دهد. حصول شرایط ذکر شده در ماده ۲۶۸ نیز مربوط به مشمول حکم قطع ید شدن سارق است نه بیان مصداق و تحقق عنوان سارق. پس بین تحقق شرایط عنوان و موضع و شرایط تحقق حکم فرق است. و کسانی که سرقت را با بعضی از شرایط اجرای حد تعریف می‌نمایند در واقع تحقق عنوان سرقت را از نظر عرف تمام شده می‌دانند مانند تعریف سرقت به گرفتن (ربایش) مال به صورت مخفی و پنهانی. «السرقه أخذ المال علی وجه الخفیة و الاستتار» (مرعشی نجفی، ۱۴۲۴، ۳۶) یا بیان سرقت همراه با شرایط چنانکه شیخ طوسی در بیان سارقی که حد بر او واجب است می‌فرماید: «السارق الذی یجب علیه القطع هو الذی یسرق من حرز... فان سرق انسان من غیر حرز، لم یجب علیه القطع» سارقی که قطع (ید) بر او واجب است کسی است که مال را از حرز ربوده باشد ... پس اگر انسانی از غیر حرز ربوده باشد قطع بر او واجب نمی‌شود. (طوسی، ۱۴۰۰، ۷۱۴). این کلام در حقیقت در مقام بیان شرایط است و انصاف شخص به سارق بودن را ثابت می‌داند. مرحوم شیخ طوسی در تفسیر تبیان در توضیح آیه شریفه (السارق و السارقه...) می‌فرماید: ظاهر آیه مقتضی عموم وجوب قطع ید هر شخصی است که اقدام به سرقت نموده و چنانکه در مباحث اصول بیان شد «الف و لامی» که بر سر اسم‌های مشتق (مانند سارق که اسم فاعل است) درمی‌آید اگر برای عهد نباشد افاده استغراق و عمومیت می‌کند نه تعریف جنس. (طوسی، بی‌تا، ۳، ۵۱۵) طبق نظر ایشان هر شخصی که در عرف متصف به وصف سرقت گردد، حکم قطع شامل وی می‌گردد. ایشان حتی کلام افرادی که آیه را مجمل می‌دانند و می‌گویند قطع ید مخصوص سارقان با شرایط خاص است و چون آیه شروط خاص را بیان نکرده مجمل است، باطل دانسته و به طور صریح می‌فرمایند: هر شخصی که سارق نامیده می‌شود قطع بر او واجب است «ظاهر الایه یقتضی وجوب القطع علی کل من یسمى سارقاً» و آیه هیچ اجمالی ندارد و بیان شروط تنها برای خارج کردن سارقانی است که تحت حکم قطع ید (حد) قرار نمی‌گیرند. (طوسی، بی‌تا، ۳، ۵۱۵).

باتوجه به مطالب بیان شده در جرم بودن سرقت اینترنتی و مسمای سرقت بودنش، جای اشکال و

شک باقی نمی‌ماند و بحث در شروط بعد از مفروغ عنه بودن صدق سارق بر کاربر سارق است. بنابراین سارق اینترنتی یکی از مصادیق آیه شریفه «السارق و السارقه فاقطعوا ایدیهما» مائده/۳۸ خواهد بود و با احراز تحقق شرایط اجرای حد، سرقت انجام شده حدی است.

با عنایت به تعریف قانونی و شرایط مندرج در قانون برخی سرقت اینترنتی را به صورت ذیل تعریف نموده‌اند: «سرقت اینترنتی عبارت است از این که کاربر بالغ، عالم و مختار بدون اجازه با استفاده از تکنولوژی رایانه‌ای و سیستم مخابراتی، قفل سایت یا فایلی را در محیط مجازی اینترنت که متعلق به غیر است، به واسطه به اجرا گذاشتن رمز، سایت یا فایل مذکور را بشکند و به ارزش ربع دینار، داده‌هایی را که ارزش مالی دارد، کات (cut) و از آن استفاده کند، (ایزدی فرد و پیردهی، ۱۳۸۹، ۴۶). نکته‌ای که باید در بحث سرقت اینترنتی به آن توجه شود این است که سرقت باید در خود محیط مجازی انجام شود یعنی محیطی که به واسطه سیستم‌ها و سخت افزار و یا نرم افزارهای کامپیوتری و الکترومغناطیس به وجود می‌آید بنابراین سرقت‌هایی که به واسطه به دست آوردن کارت بانکی افراد و یا کد رمزها و مشخصات فرد حاصل می‌شود و سارق از این طریق شرایط یک سرقت فیزیکی را ایجاد می‌کند، به عنوان سرقت اینترنتی محسوب نمی‌شود.

تعریف مذکور نیز با توجه به قانونی که از فقه گرفته شده است بیان گردیده و تعریف سرقت حدی با تحقق و تطبیق شروط بر آن قابل انطباق است. در ادامه برخی از شروطی که در سرقت حدی ثابت است ولی تطبیق آن بر سرقت اینترنتی می‌تواند محل اشکال قرار گیرد طرح و بررسی می‌شود.

۳- انطباق شرایط تحقق حدی شدن سرقت بر سرقت اینترنتی

بعضی از فقهاء تعداد شرایط حدی بودن سرقت را شش شرط (طباطبایی، بی تا، ۲، ۴۸۶) و برخی هفت شرط بیان نموده‌اند (مرعشی نجفی، ۱۴۲۴، ۳۵) و حتی عده‌ای تعداد دیگری را ذکر کرده‌اند، که با مراجعه به کتابهای فقهی آنچه به دست می‌آید این است که این اختلاف ناشی از ذکر دو یا چند شرط در یک شرط و یا جدا ذکر نمودن برخی از شروط از یکدیگر است. ولیکن در فصل هفتم از بخش دوم کتاب حدود قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ قانون‌گذار طی دوازده ماده به مبحث سرقت پرداخته است و طبق ماده ۲۶۸ قانون مذکور؛ سرقت در صورتی که دارای شرایط ذکر شده در همین ماده باشد، موجب حد دانسته شده و به عنوان سرقت حدی محسوب می‌گردد. در ماده ۲۶۸ ق. م. ا. چهارده شرط را

ضمن بندهای «الف» تا «ژ» بیان نموده است و به صراحت بیان می‌دارد که «سرقت در صورتی که دارای تمام شرایط زیر باشد موجب حد است». این ماده شرایط عمومی جرم را ذکر ننموده و تنها به بیان شرایط ویژه سرقت حدی پرداخته است ولی در کتب فقهی و مواد دیگر مانند ماده ۱۴۰ شرایط عمومی نیز ذکر و مورد بحث قرار گرفته است.

شرایط ذکر شده ماده ۲۶۸ به شرح زیر می‌باشد: ۱- شیء مسروق شرعاً مالیت داشته باشد. ۲- مال مسروق در حرز باشد. ۳- سارق هتک حرز کند. ۴- سارق مال را از حرز خارج کند. ۵- هتک حرز و سرقت مخفیانه باشد. ۶- سارق پدر یا جد پدری صاحب مال نباشد. ۷- ارزش مال مسروق در زمان اخراج از حرز، معادل چهار و نیم نخود طلای مسکوک باشد. ۸- مال مسروق از اموال دولتی یا عمومی، وقف عام و یا وقف بر جهات عامه نباشد. ۹- سرقت در زمان قحطی صورت نگیرد. ۱۰- صاحب مال از سارق نزد مرجع قضائی شکایت کند. ۱۱- صاحب مال قبل از اثبات سرقت سارق را نبخشد. ۱۲- مال مسروق قبل از اثبات سرقت تحت ید مالک قرار نگیرد. ۱۳- مال مسروق قبل از اثبات جرم به ملکیت سارق در نیاید. ۱۴- مال مسروق از اموال سرقت شده یا مغضوب نباشد.

برخی از شروط ذکر شده مربوط به سارق و برخی مربوط به شیء مسروق است. که در ادامه بررسی می‌گردد.

۳-۱- شرایط مربوط به سارق

در فقه و به تبع آن حقوق اسلامی با توجه به ادله فقهی و حقوقی شرطهایی برای سارق ذکر شده است: ۱- عاقل بودن ۲- بالغ بودن ۳- مختار بودن ۴- عالم بودن ۵- صاحب مال نبودن ۶- پدر یا جد پدری صاحب مال نبودن ۷- در زمان قحطی نبودن سرقت.

۳-۱-۱- مرحوم صاحب ریاض در بحث سرقت در فصل اول آن و همچنین محقق حلی در بحث سرقت می‌فرمایند: سارقی که قطع ید او واجب است سارقی است که به واسطه بلوغ و عقل و اختیار به تکلیف رسیده باشد و شبهه دارته‌ایی مانند توهم مالکیت مال مسروق نداشته باشد. لذا باتوجه به شرایط ذکر شده اگر غیر بالغ یا مجنون و یا مکره اقدام به سرقت اینترنتی نماید محکوم به حد نمی‌شود بلکه تنها تأدیب و تعزیر می‌شود (طباطبایی، بی‌تا، ۲، ۴۸۵؛ حلی، محقق، ۴، ۱۶۰). در ماده ۱۴۰ ق. م. ا. آمده است: مسؤولیت کیفری در حدود، قصاص و تعزیرات تنها زمانی محقق است که فرد حین ارتکاب جرم، عاقل،

بالغ و مختار باشد. و در ماده ۱۴۹ حتی افرادی که دچار اختلال روانی باشند به نحوی که موجب فقد اراده و قوه تمییز گردند را مجنون می‌داند و مسئولیت کیفری ندارند. لذا با توجه به مواد ذکر شده دیوانه مورد حد قرار نمی‌گیرد. این قانون گرفته شده از شرع و روایتی است که امیرالمومنین (ع) از رسول خدا (ص) نقل نموده است: «قلم از سه دسته برداشته شده از کسی که خواب است تا هنگامی که بیدار شود و از دیوانه تا هنگامی که عاقل شود و از طفل تا هنگامی که بالغ شود.» (مغربی، ۱۳۸۵، ه ق، ۱، ۱۹۴).

۳-۱-۲. از جمله شرایط عمومی مسئولیت کیفری بلوغ است که در روایت فوق‌الذکر و ماده ۱۴۰ و ۱۴۶ ق. م. ا. به آن تصریح شده است. چنانکه در ماده ۱۴۶ قانون‌گذار می‌گوید: افراد نابالغ مسئولیت کیفری ندارند و تنها طبق ماده ۱۴۸ ق. م. ا. اقدامات تأمینی و تربیتی اعمال می‌شود.

۳-۱-۳. شرط اختیار در کاربر مکره مجازات حدی و تعزیری را نسبت به سارقی که از روی اکراه یا اضطرار اقدام به سرقت نموده است برمی‌دارد. هرچند مکره با مضطر از جهت موضوع با یکدیگر فرق دارند زیرا در اکراه عامل بیرونی موثر است در حالی که در اضطرار شخص بر اثر عامل درونی بدون فشار از ناحیه دیگری اقدام به سرقت می‌نماید. ولی از جهت حکم عدم اجرای حد مشترکند. حتی مجازات تعزیری هم از آن‌ها برداشته می‌شود زیرا مشمول حدیث رفع می‌گردند (حلی، ۱۴۲۴ ه ق، ۱، ۱۸). در واقع علت عدم مسئولیت این افراد عدم قصد آنها می‌باشد. علت عدم ذکر شرط عقل، بلوغ و اختیار، در ماده ۲۶۸، ذکر این شروط به عنوان شرایط عمومی مسئولیت کیفری است که در ماده ۱۴۰ ق. م. ا. آمده است. همچنین ماده ۱۵۲ ق. م. ا. دال بر رفع مسولیت مضطر است.

۳-۱-۴. شرط علم دو صورت را خارج می‌کند: ۱. جایی که شخص در حال خواب، بیهوشی و مانند آن است که مشمول مواد ۱۵۳ و ۱۵۴ ق. م. ا. می‌شود. ۲. صورتی که کاربر سارق، عالم به موضوع و یا حکم و حرمت سرقت نباشد. یعنی نمی‌داند فایل اطلاعاتی مال او نیست و یا می‌داند ولی نمی‌داند که اجازه دست‌یابی به آن را ندارد. و یا موضوع را می‌داند اما حکم حرمت و مجازات داشتن ارتکاب جرم را نمی‌داند که در این صورت حد از او برداشته می‌شود و مورد از موارد درء است حتی در صورت شک و احتمال صدق ادعا هم باز شبهه تحقق یافته و حد از او مرتفع می‌گردد. (شهیدثانی، ۱۳۸۵، ۱۳، ۱۸۹) هرچند در ماده ۱۵۵ ق. م. ا. جهل به حکم را مانع از مجازات نمی‌دانند ولی با استثناء ذکر شده در ادامه ماده عدم مسؤولیت کیفری به اثبات می‌رسد.

۳-۱-۵. مالک نبودن سارق موجب حد است لذا در مواردی که کاربر سارق، مالک مالی باشد که سرقت نموده حد بر وی جاری نمی‌شود مثل جایی که مال او را دیگران غصب کرده باشند مانند کپی کردن اطلاعات ارزشمندی که در بند «ز» ماده ۲۶۸ مطرح شده است لذا ممکن است شخص کاربر سارق برای پس گرفتن و انتقال اطلاعات ارزشمند خویش (که دارای مالیت است) اقدام به سرقت اینترنتی کند چنین سرقتی به عنوان سرقت حدی نخواهد بود.

۳-۱-۶. طبق بند ج ماده ۲۶۸ اگر سارق پدر و یا جد پدری صاحب مال باشد و اقدام به سرقت اینترنتی نماید مشمول مجازات حدی نخواهند شد زیرا طبق روایت نقل شده از پیامبر اکرم (ص) اموال شخص از نظر شارع اموال پدر و جد پدری محسوب می‌گردد پیامبر مکرم اسلام (ص) می‌فرماید: «تو و هرچه داری هدیه‌ای از طرف خدا هستی برای پدرت.» (فاضل هندی، ۱۴۱۶، ۸، ۳۵۵).

۳-۱-۷. شرط دیگری که مانع حدی شده سرقت است وقوع فعل سرقت در زمان قحطی است؛ این شرط کاربر سارق مضطر را خارج می‌کند مانند جایی که کاربر به علت نداشتن پول کافی جهت خرید مواد غذایی در زمان کمبود و قحطی که قیمت‌ها افزایش پیدا می‌کند اقدام به سرقت اینترنتی و برداشت و انتقال وجه می‌نماید. طبق بند «خ» ماده ۲۶۸ ق. م. ا. که مدلل به روایت است حد برداشته می‌شود. مرحوم کلینی در روایتی از امام صادق (ع) نقل می‌کند که «در سال قحطی و گرسنگی دست دزد قطع نمی‌گردد» (کلینی، ۱۴۰۷، ۷، ۲۳۱) البته این مورد از موارد اضطرار نیز محسوب شده و مشمول حدیث رفع نیز می‌گردد (حلی، ۱۴۲۴ ه. ق، ۱۸، ۱).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مراجع علوم انسانی

۳-۲- شرایط مربوط به مال مسروق

برخی از شرایط ذکر شده در ماده ۲۶۸ ق. م. ا. در رابطه مال مسروق است که همان گونه که اشاره شد در این قسمت تنها به ذکر و تحلیل شرایطی پرداخته می‌شود که می‌تواند توهّم حدی نبودن سرقت اینترنتی را ایجاد کند.

۳-۲-۱- مالیت عرفی و شرعی داشتن مسروق

زمانی سرقت شی موجب حد است که شی مسروق در عرف مال محسوب شده و شرع هم مالیت آن را رد نکرده باشد لذا در سرقت‌های غیر اینترنتی سرقت اشیایی مانند آلات لهو و قمار، شراب، خوک

که تملک یا بیع آن برای مسلمانان صحیح و جایز نیست (حلی، علامه، ۱۴۲۰ ه ق، ۲، ۱۵۶)، موجب حد نمی‌شود و حتی ضمان آور هم نیست چون مالیت شرعی ندارد (لنکرانی، ۱۴۲۶، ۵۳۹).

در سرقت اینترنتی مالیت عرفی و شرعی داشتن شی مسروق شرط حدی شدن است، در مالیت داشتن اشیاء گفته شده است: هر چیزی که نزد عرف مطلوب بوده و قابلیت انتفاع داشته باشد (حلی، علامه، بی تا، ۱، ۱۶۲) و نیاز مردم را نیز رفع نماید (بجنوردی، ۱۴۱۹، ۲، ۲۹) مرحوم شیخ انصاری و نراقی نیز در بحث شرایط عوضین در بیان مالیت می‌فرمایند: مال آن چیزی است که نزد عقلاء دارای منفعت مقصوده (مطلوب) باشد. (انصاری، ۱۴۱۵، ۴، ۹؛ نراقی، ۱۴۱۵، ۱۴، ۳۰۴). در حقوق نیز مال این‌گونه تعریف شده است: هر چیزی که ارزش اقتصادی داشته باشد و قابلیت نقل و انتقال و تقویم به پول را داشته باشد و امکان اختصاص آن به شخص حقیقی یا حقوقی باشد. (لنگرودی، ۱۳۵۶، ۱، ۵۲) در راستای شرط مذکور می‌توان مال سرقت شده در فضای مجازی را به دو دسته تقسیم کرد: ۱- گاهی کاربر با به دست آوردن اطلاعات شخص صاحب مال وارد حساب بانکی وی می‌شود و اموال او را کات (cut) یعنی برداشت می‌کند. ۲- گاهی هم کاربر داخل حساب و یا سایت دارای داده‌ها و اطلاعات خاص می‌شود و آن را به فایل خود یا دیگری انتقال می‌دهد. اطلاعات خاص محرمانه می‌تواند یک برنامه کامل اینترنتی، یک کتاب الکترونیکی یا یک نقشه و طراحی ساختمان و یا یک فیلمنامه، شعر و یا آثاری که در عرف دارای ارزش مالی است و قابلیت خرید و فروش دارد، باشد در این حالت کاربر از طریق کات (cut) کردن^۱ اطلاعات و اسرار دارای ارزش اقتصادی، اقدام به سرقت می‌کند و از این طریق انتقال اطلاعات صورت می‌گیرد. در حالت اول که حساب بانکی را انتقال می‌دهد و برداشت می‌کند جای شکی در تحقق سرقت نیست در حالت دوم هم با توجه به مالیت داده‌ها و اطلاعات محرمانه شخص، و مطلوبیت و ارزش اقتصادی داشتن آن، سرقت مال صدق نموده و سرقت اینترنتی محقق می‌گردد و مانند سرقت فیزیکی که سارق کتابهای قیمتی یا نقشه‌های ارزشمند داخل حرز را می‌رباید می‌باشد.

۳-۲-۲- در حرز بودن مال مسروق

مرحوم شیخ طوسی در تعریف حرز می‌فرماید: حرز عبارت است از هر جایی که غیر متصرف (کسی که حق تصرف دارد) در آن حق داخل شدن مگر با اذن او، یا هر مکانی است که برای غیر متصرف

۱ - در فعل کات (cut) کردن، اطلاعات از فایل یا سایت شخص به صورت کلی برداشته می‌شود ولی ممکن است در پارامی از موارد از اطلاعات محرمانه شخص کپی (copy) گرفته شود و اصل فایل باقی بماند که این مشمول قانون کپی رایت و اکل مال به باطل می‌گردد.

قفل و بسته شده باشد، یا صاحب آن، آن مال را دفن (پنهان) کرده باشد. (طوسی، ۱۴۰۰، ۷۱۵) مرحوم صدوق در مقنع حرز را تعریف نموده و تنها در بیان حکم سرقت از حرز می‌فرماید: قطع عضو واجب نیست مگر در موردی که سارق مالی را از حرز یا از جای مخفی شده بریاید (صدوق، ۱۴۱۵، ۴۴۸). اکثر فقهاء تعریف خاصی از حرز ارائه نموده‌اند و در واقع همان معنای لغوی حرز را مد نظر قرار داده‌اند. حرز در تعریف لغوی عبارت است از: مکان محافظت شده، ایمن شده، مکان محکم و استوار (جوهری، ۱۴۱۰، ۳، ۸۷۳؛ ابن‌منظور، ۱۴۱۴، ۵، ۳۳۳) مکانی که در آن چیزی حفظ می‌شود (محمود عبدالرحمان، بی‌تا، ۱، ۸۰؛ فیومی، بی‌تا، ۲، ۱۲۹) لذا قفل کردن و مانند آن نسبت به مکان نگهداری مال در مقابل غیر متصرف تنها بیان مصادیق حرز می‌باشد. که رجوع به عرف را ملاک تشخیص حرز است (حلی، محقق، ۱۴۱۲، ۳، ۳۲۲).

یکی از موانع انطباق سرقت حدی بر سرقت اینترنتی همین بحث حرز است که بعضی از فقهاء آن را قابل انطباق نمی‌دانند (ایزدی‌فرد و پیردهی، ۱۳۸۹، ۶۳) ولی از نظر عرف با توجه به تناسب بین اشیاء با مکانهای نگهداری آنها، فایل‌های حاوی اطلاعات شخصی اشخاص حقیقی و حقوقی که رمزگذاری شده- اند حرز محسوب می‌گردد. و در واقع نگهداری اموال، اعم از پولها در حساب‌های بانکی و یا نگهداری اسناد و اطلاعات محرمانه دارای ارزش مالی در فایل‌های مربوطه از نظر عرف «حرز» محسوب می‌شود. و در تحقق شرط بودن حرز برای اجرای حد کفایت می‌کند.

۳-۲-۳- هتک حرز نمودن

هتک حرز شرط دیگر در سرقت حدی است و فرقی نمی‌کند سرقت فیزیکی باشد یا اینترنتی، همان‌گونه که بیان شد هکرها از طریق انجام فیشینگ با به اجرا در آوردن کد رمزها یا برنامه‌هایی که خود آن را آماده نموده‌اند مانند ساختن شاه کلیدها در سرقت‌های فیزیکی، اقدام به هتک حرز فایل‌های مورد نظر خود می‌نمایند و در اصطلاح اقدام به باز کردن و شکستن قفل و رمز عبور می‌نمایند و در واقع بدین وسیله داخل حرز می‌گردند هرچند حضور فیزیکی ندارد ولی همان‌گونه که ملاک صدق حرز عرف و صدق عرفی است ملاک حضور هم صدق عرفی است و بر اساس مبانی فقهی، سارق با ورود به حرز و برداشتن آن در سرقت اینترنتی عمل سرقت را انجام می‌دهد.

۳-۲-۴- خارج نمودن و اخذ مال از حرز

شرط دیگری که در سرقت‌های حدی مطرح می‌باشد خارج کردن آن از حرز می‌باشد و صرف هتک حرز کافی نیست، مرحوم شیخ طوسی این مطلب را به استناد روایتی در تهذیب از امام صادق (ع) و ایشان از اجداد، از امیرالمومنین علی (ع) نقل نموده است که قطع نسبت به سارق انجام نمی‌شود تا اینکه مال را با سرقت خارج نماید «لَا قَطْعَ عَلَى السَّارِقِ حَتَّى يَخْرُجَ بِالسَّرِقَةِ» (طوسی، ۱۴۰۷، ۱۰، ۱۰۷). لذا همان‌گونه که بیان شد در سرقت اینترنتی باید کات (cut) برش که برداشتن از فایل و انتقال است انجام شود و صرف کپی کردن و یا ورود و عدم کات کردن موجب حد نمی‌شود.

۳-۲-۵- مخفیانه بودن هتک حرز و سرقت

مرحوم صاحب ریاض همانند سایر فقهاء در بیان شرایط سرقت حدی این شرط را مطرح می‌نماید: «یاخذهُ سراً مختفياً» سارق مال مسروق را به صورت مخفیانه برآید (طباطبایی، بی‌تا، ۲، ۴۸۵) که این گرفتن مال و اخذ مال در سرقت همانطور که در توضیح شروط گذشته روشن شد در سرقت غیر اینترنتی هتک حرز و اخذ مال و خارج کردن آن به وسیله اعضای بدن و غالباً به وسیله دست انجام می‌شود ولی در سرقت اینترنتی مراد از اخذ داده‌ها برداشتن به وسیله اعضای بدن نیست بلکه کات (cut) و انتقال الکترونیکی داده‌هاست یعنی همانطور که در سرقت فیزیکی سارق عین مال را می‌رباید در سرقت اینترنتی هم عین داده‌ها خارج می‌شود و از این طریق به صاحب آن اموال (پول) یا داده‌های ارزشمند خسارت وارد می‌گردد.

۴- شبیهات حدی نبودن سرقت اینترنتی

۴-۱- نبودن سرقت اینترنتی در عصر شارع

شبهه‌ای که در مورد سرقت اینترنتی ممکن است به ذهن بیاید این است که این نوع از سرقت در زمان شارع وجود نداشته است لذا ملحق نمودن آن از جهت موضوع به سرقت فیزیکی معهود در عصر شارع و انطباق شرایط سرقت فیزیکی بر آن صحیح نیست.

نقد: در رد این ادعا می‌توان بیان نمود که خیلی از مسائل در عصر حاضر به صورت کنونی در زمان

شارع نبوده است. بخش عمده مباحث فقهی بحث معاملات (اعم از عقد و ایقاعات) است که در حال حاضر قواعد و شرایط معاملات بر معاملاتی که در فضای مجازی انجام می‌شود تطبیق می‌گردد. در مباحث احکام هم، که یکی از مباحث آن بحث حدود است عمل تطبیق سازی تعریف و شرایط و احکام مربوطه، معقول و نشانه پویای فقه است، بنابراین وقوع سرقت اینترنتی در جوامع و وضع و اجرای قوانین متناسب با آن و بکارگیری سیره عقلائیه در تبیین و تطبیق احکام مورد امضا شارع است. مرحوم شهید صدر در این باره می‌فرماید: «مقدار امضاء شارع نسبت به سیره عقلائیه اختصاص به زمان معصوم ندارد به عنوان مثال نمی‌توان اسباب حیات برای تملیک را به همان ابزار معهود در عصر معصوم محدود کرد» (صدر، ۱۴۰۵، ۱، ۲۴۶). یکی از ویژگی‌های بنای عقلاء به خلاف بنای متشرعه یا سیره شرعیه برای حجت بودن عدم لزوم معاصرت سیره با زمان شارع است. ویژگی دیگر سیره عقلائیه برای حجیتش عدم نیاز به احراز تایید شارع است لذا صرف عدم ردع شارع دلیل بر اعتبار و حجیت سیره است. (مظفر، بی‌تا، ۳، ۱۷۷) پس تغییر زمان و ابزار در سرقت اینترنتی در تحقق جرم و موضوع سرقت از نظر عرف و عقلاء، نقشی نداشته و تعیین مجازات‌های متناسب با آن بر اساس قوانین شرعی مورد تایید شارع است.

۴-۲. عدم انطباق شرایط سرقت حدی

در ارتباط با منطبق نبودن شرایط سرقت حدی بر سرقت اینترنتی نسبت به دو شرط اشکال وارد شده است ۱. عدم صدق حرز، ۲. عدم صدق اخذ.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 فصلنامه علمی مطالعات حقوق اساسی و حقوق کیفری

۴-۲-۱. عدم صدق هتک حرز

در رابطه با سرقت اینترنتی از جهت حکم تکلیفی همه فقهاء به دلیل حرمت سرقت، آن را حرام می‌دانند و از جهت مسئولیت مدنی نیز کاربر سارق در صورت ایجاد ضرر، ضامن جبران خسارت است اما از جهت کیفر و مجازات سارقین بعضی از فقهاء به دلیل عدم حضور فیزیکی، حکم عدم جواز اجرای حد را برای آن صادر کرده‌اند. دلیل این عده، عدم تحقق هتک حرز در سرقت اینترنتی است. (موسوی و قربانی، ۱۳۸۹، ۷۱۴) که در رد این ادعا همان‌گونه که در قسمت ۳-۲-۳ بیان شد حضور الکتریکی و مجازی کاربر در حرز دیگران در عرف، هتک و ربایش مال محسوب می‌شود و محقق عنوان سارق است و وی را مشمول اطلاق آیه می‌گرداند.

۴-۲-۲- عدم صدق اخذ مال در سرقت اینترنتی

عده‌ای در انطباق شرط اخذ مال از حرز در سرقت اینترنتی اشکال عدم صدق «اخذ» را بیان نموده‌اند و به این دلیل حدی بودن سرقت اینترنتی را مورد خدشه قرار داده‌اند (ایزدی‌فرد و پیردهی، ۱۳۸۹، ۶۰) که در ادامه دلایل و نقد آن ذکر می‌گردد.

۱- ادعای تبادل و اینکه آنچه از واژه «اخذ» در تعریف سرقت به ذهن متبادر می‌شود اخذ فیزیکی است و چون در سرقت اینترنتی مالی به دست گرفته نمی‌شود شرط سرقت حدی منطبق نمی‌گردد. **نقد:** با پذیرش انطباق تعریف سرقت بر سرقت اینترنتی و توسعه امضاء شارع نسبت به امور عقلایی تبادل زمان شارع را نمی‌توان دلیل عدم انطباق شرایط گرفت و الا در تمام شرایط این اشکال قابل طرح است حتی نسبت به مال بودن مسروق، حرز و امثال آن و این مطلبی است که طرفداران تعزیری بودن سرقت هم نمی‌توانند ملتزم شوند. لذا همان‌گونه که در تشخیص موضوعات به عرف رجوع می‌شود در تعیین «اخذ» هم عرف برداشت الکترونیکی را اخذ می‌داند و می‌توان گفت «اخذ کل شیء بحسبه» و اینکه گفته می‌شود کاربر سارق برای انتقال داده‌ها هیچ فعل و انفعالی انجام نداده خلاف واقع است زیرا کلیدها و عملیات رایانه‌ای در واقع نقش ابزار را در سرقت ایفاء می‌کنند.

۲- محمد بن سنان در روایتی از امام رضا (ع) نقل می‌کند: «علت قطع ید سارق این است که اشیاء را غالباً با دست اخذ می‌کند» (عاملی، ۱۴۰۹، ۲۸، ۲۴۲) آیت الله مکارم نیز علت قطع ید در سرقت حدی را همین امر ذکر نموده است (مکارم شیرازی، ۱۴۲۷، ۱، ۳۵۷). مدعی لزوم اخذ فیزیکی بر همین اساس مجازات قطع ید را در سرقت حدی که غالباً با دست انجام می‌شود نشانه اهمیت و اخذ فیزیکی را علت اجرای حد دانسته است (ایزدی‌فرد و پیردهی، ۱۳۸۹، ۶۰).

نقد: در پاسخ به این شبهه می‌توان گفت اولاً اهمیت داشتن اخذ فیزیکی علت بودن آن را در اجرای حد ثابت نمی‌کند. به خصوص اینکه در روایت قید «غالباً» آمده است که نشانه عدم علت بودن است.

ثانیاً در صورت تکرار سرقت در مرحله دوم پای شخص قطع می‌گردد با اینکه غالباً شخص با دست دزدی می‌نماید و این نیز شاهدی بر عدم علیت اخذ فیزیکی در مجازات حدی است.

۳- از جمله ادله مردود دانستن مجازات حد در سرقت اینترنتی، عدم بازدارندگی قطع ید بیان شده است؛ هم نسبت به کاربری که در تکرار سرقت از حسگرهای خاص و مغز و هوش خود استفاده می‌کند و

هم نسبت به سایر کاربران.

نقد: در پاسخ می‌توان بیان داشت اولاً انجام سرقت اینترنتی تنها به وسیله مغز و هوش و حسگرها بسیار نادر و در حکم معدوم است و ثانیاً این مطلب که نسبت به دیگران هم بازدارندگی ندارد صرفاً گمانه‌زنی و بیان احتمال بی دلیل است.

۴- دلیل دیگری که در غیر حدی بودن مجازات در سرقت اینترنتی مطرح شده است این است که در صورت تکرار باید مغز و هوش شخص از بین برود و این امر خلاف مقصود قانون‌گذار است. **نقد:** در پاسخ می‌توان گفت: این‌گونه مجازات‌ها در جرایم حدی از باب حکمت است نه علت یعنی شارع مقدس به منظور بازدارندگی از جرم چنین مجازات‌های را قرار داده است نه اینکه هر عضو درگیر در جرم باید نابود شود به همین علت در صورت تکرار جرم پای شخص قطع می‌شود که این امر شاهد دیگری در عدم علیت قطع ید در اجرای حد است. از نظر شارع مقدس ایراد برخی لطامات جسمی در اجرای حد موجب بازدارندگی موثر نسبت به شخص و دیگران است.

۵- دلیل دیگری که مانع از اجرای حد دانسته شده تمسک به قاعده درء است که در مورد شبهه مطرح می‌شود لذا شک در اجرای حد، در سرقت اینترنتی موجب تمسک به این قاعده دانسته شده است. **نقد:** چنانکه قبلاً اشاره شد ایجاد شبهه یا از ناحیه شبهه در موضوع سرقت است یا حکم آن و در بحث ما هر دو آن متنفی است؛ زیرا همان‌گونه که تحلیل شد شکی در سرقت بودن سرقت اینترنتی نیست و اطلاق آیه و صدق عرفی سرقت، مبین تحقق موضوع سرقت است و از طرف دیگر همان‌گونه که مرحوم شیخ طوسی فرمودند با صدق سارق بودن بر کاربر، حد باید اجرا گردد مگر اینکه شرایط حد موجود نباشد و با انطباق شرایط جایی برای شبهه و قاعده درء باقی نمی‌ماند.

۶- دلیل دیگری که ادعا شده است تفسیر مضیق قوانین به نفع متهم است و بر اساس آن باید سرقت را تعزیری تفسیر نمود.

نقد: تفسیر قوانین در صورت اجمال است و با توجه به صراحت قانون که در ادامه بیان می‌شود اجمالی باقی نمی‌ماند تا نیاز به تفسیر شود. در ادامه برخی از دلایل حدی بودن نیز ذکر می‌شود.

۵- ادله حدی بودن سرقت اینترنتی

۵-۱- تحلیل قوانین

از جمله دلایل حدی بودن سرقت اینترنتی تحلیل قانون مجازات اسلامی است: قانون گذار هم در قانون مجازات اسلامی سابق و هم در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ در فصل هفتم که مربوط به سرقت است کاملاً در مقام بیان سرقت حدی و تعزیری است لذا بعد از تعریف سرقت در ماده ۲۶۷ ق.م.ا. اقدام به بیان تفصیلی شرایط سرقت حدی در ماده ۲۶۸ نموده است و بعد از بیان مجازات حدی سرقت در ماده ۲۷۸ تنها در تبصره یک آن می‌گوید: هرگاه سارق، فاقد عضو متعلق قطع باشد، حسب مورد مشمول یکی از سرقتهای تعزیری می‌شود. همچنین قانون گذار در ماده ۶۵۱ ق.م.ا. مصوب ۱۳۷۵ در فصل بیست-ویکم از کتاب پنجم (تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده) به بیان سرقت‌های تعزیری و مجازات‌های متناسب با آن پرداخته است، و تعزیری بودن سرقت را در گرو تحقق دو امر دانسته است؛ اول: جامع شرایط حد نبودن، دوم: مقرون به پنج شرط بودن آن سرقت، ۱. وقوع سرقت در شب، ۲. دو نفر و یا بیشتر بودن تعداد سارقین، ۳. حامل سلاح بودن (ظاهر یا مخفی) یک یا چند نفر از آن‌ها، ۴. از دیوار بالا رفتن و شکستن حرز ...، ۵. آزار و تهدید افراد حین سرقت. با توجه به صراحت قانون مذکور سرقت در صورت جامع شرایط بودن تعزیری نخواهد بود و در این ماده سرقت اینترنتی هم استثناء نشده است. و این در حالی است که قانون گذار در ماده ۱۲ قانون مبارزه با جرایم رایانه‌ای مصوب ۸۴/۴/۱۳ **تنها** در مقام بیان مجازات‌های تعزیری سرقت اینترنتی است نه تعریف و یا اقسام آن از جهت حدی یا تعزیری بودن، در ماده مذکور بیان می‌دارد «چنانکه عین داده‌ها در اختیار صاحب آن باشد به جزای نقدی» محکوم می‌شود که این در واقع کپی رایط خواهد بود و خارج نمودن مال بر آن صدق نمی‌کند پس شرط اجرای حد را ندارد و در ادامه همین ماده بیان نموده «در غیر این صورت» یعنی اگر داده‌ها در اختیار صاحب آن نباشد محکوم به مجازات حبس و جزای نقدی می‌شود. لذا اگر نگوییم ماده ۱۲ مجمل است در حد صراحت قانون مجازات اسلامی در بیان تعریف و شرایط نیست. و در تعارض و تقدیم ادله دلیل قویتر (اقوی دلاله) باید مقدم شود و مفسر قرار گیرد.

۵-۲- لزوم بازدارندگی مجازات‌ها

مبحث بازدارندگی مجازات‌ها یکی از مهمترین عوامل در بازگرداندن امنیت و سلامت و آرامش به

اجتماع و جامعه است، اما آنچه در سال‌های گذشته مشاهده می‌شود افزایش جرایم اینترنتی به خصوص سرقت است که هم نسبت به اشخاص حقیقی و هم نسبت به اشخاص حقوقی صورت می‌گیرد و این نشانه مناسب نبودن مجازات‌های تعزیری است که غالباً در شکل حبس و جرایم مالی تعیین می‌گردد. مجازات‌های مالی به خصوص در جرایمی که حد شرعی دارند ناکارآمد و غیر کافی است. و شاهد آن پرداخت چندین برابری دیه و یا اموال سرقت شده توسط مجرمین به خصوص سارقین حرفه‌ایست که حاضر به پرداخت مبالغ زیاد جهت ممانعت از اجرای حد هستند. و مجازات حبس نیز علاوه بر تحمیل فراوان هزینه نگهداری زندانیان به جامعه نوعاً از عفوهای مختلف برخوردار گشته و بعد از مدتی شخص رها می‌شود و حرفه‌ای‌تر به کار خود ادامه می‌دهد. و حتی در مواردی حبس به جرایم مالی تبدیل گشته و مجرمین متمول وسیله آزادی خویش را فراهم می‌نمایند.

علاوه بر موارد ذکر شده از نقش زمان در تشدید مسؤولیت کیفری نباید غافل ماند چنانکه حمایت کیفری از بزه‌دیده توسط مقنن در زمان‌های خاص می‌تواند امنیت اجتماعی مناسب را با روزآمدی و کارآمدی به عموم مردم به صورت عام و به بزه‌دیده به صورت خاص هدیه دهد. (یاور جلائیان، مومنی، صابریان، روحانی مقدم، ۱۴۰۰، ۴۶) علاوه بر ادله و مطالب ذکر شده توجه به این نکته نیز لازم است که بر اساس باورهای دینی شارع مقدس که واضح حدود و مجازات‌های حدی است راضی به ظلم در حق هیچ موجودی نیست و لیکن عقلانیت و مصلحت و صیانت و سلامتی مادی و معنوی جامعه در مواردی مستلزم برخورد‌های شدید حدی است.

۶- نتیجه گیری

با پیشرفت علوم و فن‌آوری وظیفه فقهاء و علمای علم حقوق پایش مستمر قوانین جهت روزآمدی و کارآمدی آن با هدف ایجاد امنیت بیشتر می‌باشد که رصد جرائم جدید مانند سرقت اینترنتی به خصوص با گسترش و رشد هکرها که اقدام به هک حساب‌های بانکی و یا اطلاعات محرمانه دارای ارزش مالی می‌نمایند دارای اهمیت است.

با توجه به تعریف سرقت و انطباق و یا عدم انطباق شرایط سرقت حدی، فقهاء نسبت به حدی بودن و یا تعزیری بودن سرقت اینترنتی اختلاف نظر پیدا کرده‌اند که در مقاله حاضر ضمن بررسی اقوال و ادله طرفین به روش توصیفی و تحلیلی حدی بودن سرقت اینترنتی به اثبات رسید. انطباق تعریف سرقت حدی

بر سرقت اینترنتی و فراگیری ادله سرقت حدی مانند آیه شریفه «السارق و السارقه» و همچنین انطباق شرایط سرقت حدی ذکر شده در فقه و قانون مجازات اسلامی با توجه به اهداف وضع حدود برای برخی از جرایم، از جمله نتایج ذکر شده می‌باشد.

احراز شرایط مسئولیت کیفری در سارق اینترنتی در مواد ۱۴۰ به صورت عام و تطبیق شرایط مندرج در ماده ۲۶۸ و رد دلیل‌های مطرح شده توسط طرفداران تعزیری بودن سرقت اینترنتی که نسبت به شرط «هتک حرز» و «اخذ مال» تردید نموده بودن و همچنین تحلیل مواد قانونی و نص بودن آن نسبت به قانون مبارزه با جرایم رایانه‌ای، تعزیری بودن سرقت اینترنتی را مردود دانسته است. از دیگر نتایج حاصله تقدم قانون مجازات اسلامی بر ماده ۱۲ در صورت تعارض دانسته شد، حتی بعد از تجدید نظر در قانون مجازات اسلامی در سال ۱۳۹۲ در تعریف و بیان شرایط سرقت اینترنتی هیچ تغییری در مواد مذکور به وجود نیامد.

فهرست منابع

۱. ابن منظور، جمال الدین، محمد بن مکرم (۱۴۱۴). لسان العرب. بیروت: دار الفکر للطباعة و النشر.
۲. انصاری، مرتضی (۱۴۱۵). کتاب المکاسب. قم: کنگره جهانی بزرگداشت شیخ اعظم انصاری.
۳. ایزدی فرد، علی اکبر؛ پیردهی حاجیکلا، علی (۱۳۸۹). سرقت اینترنتی حدی یا تعزیری، مطالعات اسلامی فقه و اصول، ۴۲، ۸۴/۱، صص ۴۶-۶۸.
۴. بجنوردی، سید محمدحسن (بی تا). القواعد الفقهیه. قم: نشر الهادی.
۵. جلائیان صالح، یاور؛ مؤمنی، مهدی؛ صابریان، علیرضا؛ روحانی مقدم، محمد (۱۴۰۰) تحلیل حقوقی نقش زمان در تحقق جرم و تعیین کیفر و اعمال آن. فصلنامه پژوهش‌های فقه و حقوق اسلامی. ۱۷، ۶۳، ص ۳۷-۶۲.
۶. جوهری، اسماعیل بن حماد (۱۴۱۰) الصحاح - تاج اللغة و صحاح العربیه. بیروت: دارالعلم للملایین.
۷. حلّی، علامه، حسن بن یوسف (۱۴۲۰). تحریر الأحکام الشرعیة علی مذهب الإمامیه. قم: مؤسسه امام صادق(ع).
۸. حلّی، محقق، جعفر بن حسن (۱۴۰۸). شرائع الإسلام فی مسائل الحلال و الحرام. قم: مؤسسه اسماعیلیان.
۹. حلّی، محمد بن شجاع القطّان (۱۴۲۴). معالم الدین فی فقه آل یاسین. قم: مؤسسه امام صادق علیه السلام.
۱۰. شهید ثانی، زین الدین بن علی (۱۳۸۵). الروضه البهیة فی شرح اللمعه دمشقیه. قم: داورى.

۱۱. صدر، محمدباقر (۱۴۰۵). بحوث فی علم الاصول. قم: مکتب الاعلام الاسلامی.
۱۲. صدوق، محمد بن علی بن بابویه (۱۴۱۵) المقنع. قم: مؤسسه امام هادی علیه السلام.
۱۳. طباطبایی حائری، سید علی (بی‌تا). ریاض المسائل. قم: مؤسسه آل البيت عليهم السلام.
۱۴. طوسی، ابو جعفر، محمد بن حسن (۱۴۰۷). تهذیب الأحکام. تهران: دار الکتب الإسلامیة.
۱۵. طوسی، ابو جعفر، محمد بن حسن (بی‌تا). التبیان فی تفسیر القرآن. بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۱۶. طوسی، ابو جعفر، محمد بن حسن (۱۴۰۰). النهایة فی مجرد الفقه و الفتاوی. بیروت: دارالکتب العربی.
۱۷. عاملی، حر، محمد بن حسن (۱۴۰۹). وسائل الشیعة. قم: مؤسسه آل البيت (ع).
۱۸. عاملی، حر، محمد بن الحسن (۱۴۱۶). تفصیل وسائل الشیعه إلى تحصیل مسائل الشریعه. قم: آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث.
۱۹. فاضل هندی، محمد بن حسن (۱۴۱۶). كشف اللثام و الإبهام عن قواعد الأحکام. قم: انتشارات اسلامی.
۲۰. فیومی، احمد بن محمد مقری (بی‌تا) المصباح المنیر فی غریب الشرح الكبير للرافعی. قم: دار الرضی.
۲۱. کلینی، ابو جعفر، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷). الکافی. تهران: دار الکتب الإسلامیة.
۲۲. لنکرانی، محمد فاضل موحدی (۱۴۲۶). رساله توضیح المسائل. قم: نشر ایران.
۲۳. لنگرودی، محمد جعفر جعفری (۱۳۵۶). حقوق اموال. تهران: انتشارات مشعل آزادی.
۲۴. محمود عبد الرحمان، عبدالمنعم (بی‌تا). معجم المصطلحات و الألفاظ الفقهیة. بیروت.
۲۵. مرعشی نجفی، سید شهاب الدین (۱۴۲۴). السرقة علی ضوء القرآن و السنة. قم: چاپخانه آیه الله مرعشی نجفی.
۲۶. مظفر، محمد رضا (بی‌تا). أصول الفقه. قم: انتشارات اسلامی. طالبات فقهی
۲۷. مغربی، ابو حنیفه، نعمان بن محمد تمیمی (۱۳۸۵). دعائم الإسلام. قم: مؤسسه آل البيت (ع).
۲۸. مکارم شیرازی، ناصر، (۱۴۲۷). استفتاءات جدید. قم: انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام.
۲۹. موسوی، روح الله و قربانی، حبیب، (۱۳۸۹). سرقت های اینترنتی عدالت در حد است یا تعزیر. ساری: مجموعه مقالات اولین همایش ملی فقه و مسائل مستحدثه (نوظهور)، مرکز انتشارات توسعه علوم.
۳۰. نراقی، احمد بن محمد (۱۴۱۵). مستند الشیعة فی أحکام الشریعة. قم: مؤسسه آل البيت (ع).